

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2007 BIRŽELIO 9 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 112 (22)

O. V. MILAŠIUS

1877–1939

Ieškojimas prasmės; gyvenimas prasmę atradus

Oskaras Vladislovas Milašius – vienintelis sūnus, nesuprastas nei ekscentriko didiko tėvo, nei emocionalios žydų kilmės motinos. Paviršutiniški, savimi užsiėmę tėvai neperdavė sūnui jokios gilesnės pasaulėžiūros. Jautrus, vienišas, palinko į melancholiją. Teigiama, jog jaunystėje net bandė atimti sau gyvybę. Ieškojo, artėjo prie katalikybės. Būdamas 37 metų, 1914 metais išgyveno viziją, kurios išvalgas aprašė giliai prasmingoje poemoje „Nihumim“.

Išvalga gyvenimo pusiaukelėje

Kaip kelionės, taip ir gyvenimo pusiaukelėje žmogui tenka stabtelėti ir pažvelgti: kiek kelio nuėjo ir kur toliau eiti. Gyvenimo peržiūra įvyksta pas daugelį žmonių: pas vyrus – apie keturiasdešimtųjų metus, pas moteris – truputį anksčiau. Pirmais tą žmogišką patirtį analizavo šveicaras psichiatras Karlas Gustavas Jungas (po jo – Danielius J. Levinsonas, Roger L. Gould ir kiti). Žmogaus ateitis labai priklauso nuo to, ar jis atranda gilesnę gyvenimo prasmę, naujus prasmingus uždavinius, ar lieka prieblandoje, ar net tamsoje. Kaip asmuo išgyvena tam tikrą stabtelėjimą. Psichologiniu, ir neretai – dvasiniu, požiūriu, tuo metu žmogus stabteli ir apsvarsto nueitą gyvenimo kelią ir po to pažvelgia į ateitį. Kartais tokia gyvenimo apžvalga yra iššaukiama kokio nors netikėto ir sukreičiančio išorinio įvykio ar lėtos vidi-

nės kaitos, patyrus nesėkmę, nusivylimą, – patirti, kuri priverčia asmenį stabtelėti, susimąstyti. Yra žmonių, kurie dėl to nebeatsigauna, bet nusivylę, apkartę, neberanda motyvo veikti ar net gyventi. Tai nebrandus sprendimas. Kiti patiria šviesą, išvalgą, kuri jiems nurodo ateities gyvenimo kryptį. Sėkmingai ir brandžiai tą gyvenimo problemą išsprendė Ignacas Lojola, Teresė iš Avilos, Levas Tolstojus, Albertas Šveiceris, Motina Teresė iš Kalkutos ir kiti.

Nihumim – paguodos žodis

Nihumim hebrajų kalba reiškia „paguodos žodis“. Tuo vardu Milašius pavadino savo poemą, kuri visu savo turiniu liudija, kad jis savo gyvenimo pusiaukelėje turėjo ypatingą išvalgą, kurią pats apibūdina kaip viziją.

Poemoje autorius keletą kartų pakartoja frazę „keturiasdešimt metų...“. Tai jo gyvenimo pusiaukelė. Pirmu atsikvėpimu jis papasakoja apie savo „keturiasdešimt metų“ ryšį su kūnu, jį jungiantį, vienijantį su būtimi žemėje.

Tada tris kartus kartodamas „keturiasdešimt metų“, jis kreipiasi į save, jog gyveno tiek metų,

kad kažką išmokyti:

1) „Kad Veiksmo prakilnumą išmoktumei mylėti...“ Veikiantysis – tai Kūrėjas... Savo gyvenimu jis mokosi veikiančiojo Dievo prakilnumą ne tiek pažinti, kiek mylėti. Iš tolimesnių įvaizdžių suprantame, kad jis užsimena apie vyriškumo įvaizdžius (Brolį, statytojus ir kt.) – tai, atrodo, jis taiko sau, kad veikdamas tvirtai pripažintų veikiantį Dievą.

2) „Kad apie moterį be paniekos išmoktumei kalbėti“. Kaip vyras, jis turėjo gyvai patirti moters reikšmę-vertę ir jis tą reikšmę-vertę atranda Motinoje ir Amžiname Moteriškume; iš to jam kyla pagarba kiekvienai moteriai.

3) „Kad tu išmoktumei ieškoti Miesto! O Jeruzale!“ Iš poemoje suminėtu įvaizdžių (pvz., Patmos salos, kurioje Jonas Evangelistas patyrė Apreiškimą ir amžinos Jeruzalės viziją) matyti, kad reikia ieškoti amžinojo Dievo Miesto.

Milašius užbaigia poemą viltingais, šviesiais įvaizdžiais: nušvitimas poemoje jam suteikia viltingą ateitį, tai ne tik paguodos žodžiai, bet ir moty-

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1 psl. Kęstutis A. Trimakas.

O. V. Milašius 1877-1939. Ieškojimas prasmės; gyvenimas prasmę atradus.

2 psl. Oskaras V. Milašius. *Nihumim*. Poema.

3 psl. Prof. Ona Voverienė. Dvasinis tobulėjimas – vienintelis tikrosios realybės pažinimo kelias. Minint Oskaro Milašiaus 130-ąsias gimimo metines.

4 psl. Dovyda Judelevičiūtė kalbina Laimutę Tidikytę. W. Shakespeare'o raštų vertimas į lietuvių kalbą. W. Shakespeare'o „Sonetai“.

6 psl. Pranas Visvydas.

Dalinosi tuo, kas jo širdyje. Tenoro Arūno Dingelio rečitalis.

7 psl. Vytautas V. Landsbergis.

Dominykas ir jo kelionė į žvaigždes. Pasaka suaugusiems (2).

Nukelta į 2 psl.

O.V. MILAŠIUS

Atkelta iš 1 psl.

vas sukurti optimistiškai veiklią laikyseną — aušra, patekanti Saulė (Dievo, kaip Šviesos, įvaizdis).

Toje poemoje autorius kalba apie savo vizijos turinį, — turinį, kuris padėjo jam suprasti, kam buvo skirta pirmoji jo gyvenimo pusė („keturiasdešimt metų“), ir kaip prasmingai jam dar reikia gyventi antroje gyvenimo pusėje. Jo darbai (kaip tik skirti Lietuvai) įrodo, kad jo žvilgsnis gyvenimo pusiaukelėje (jo vizija) jo nenuvedė į iliuzijas (kaip klaidingai aiškino sovietmečio valdžiai tar-

naujantys), bet jį brandino ... Ir tai kaip tik jį priartino prie paties veikiančio Kūrėjo: Jame jis rado stiprinančią pasaulėžiūrą — katalikų tikėjimą, kuris jam tapo gyvenimo pamatu (savo laisvu apsisprendimu jis tapo nuoširdžiu kataliku 1927 metais).

Įžvalgos motyvuoti darbai

Milašiaus pasikeitusį nusistatymą tinkamaisiais parodo jo tolimesnis gyvenimas ir atlikti darbai. Nepaisydamas to, kad štai, Pirmajam pasauliniui karui baigiantis, Rusijoje iš tėvo paveldėtas turtas (dvarai ir žemės plotai) 1917 metais bolševikų konfiskuojamas ir jis lieka be turto, savo dė-

mesį nukreipia ne į save, o į tą skurdžią tautą, kuri tuomet 1917 metais veržėsi į nepriklausomybę. Jis rūpinasi, kad lietuvių tauta atgautų laisvę, o ją atgavusi — išlaikytų nepriklausomybę, ypač kai kaimynai — lenkai, vokiečiai ir rusai-bolševikai — iš visų pusių stengėsi ją sužlugdyti. Jam atstovaujant Lietuvai Versalio ir kitose konferencijose, jis visur gambiai užstoja Lietuvą ir daug laimi jos politinei gerovei.

Už jo filosofinius raštus 1937 m. Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos-filosofijos fakultetas Kaune Milašiui suteikė garbės daktaro laipsnį. Jam priklauso visos lietuvių tautos padėka.

Kęstutis A. Trimakas

OSKARAS VLADISLOVAS MILAŠIUS

Nihumim

(Mihumim hebraiškai reiškia "paguodos žodis")

Keturiasdešimt metų.

Mažai pažįstu savo būtį. Niekad josios nemačiau
Sušvintant žvilgsny kūdikio, iš manęs gimusio.
Tačiau aš įsigilinau į kūno paslaptis. O mano kūne!
Vienatvės žvėrio visas sielvartas ir džiaugsmas
Tavy, šios žemės dvasia, uolų ir dilgelių brolau.
Kaip vėjuje kviečiai ir debesys,
Kaip šviesoje lietus ir bitės,
Per keturiasdešimt metų, mano kūne, maitinai
Judėjimo šventą ugnį slėpinimą savo būtybe.
Nežūsi tu pirmiau už visatos judėjimą.
Tegul tamsaus ir nenaudingo tavo vardo garsas
Pranyksta su užmigusio riksmu nakčia;
Ir niekas nemokės tavęs atskirt nuo žemės, tavo motinos,
Nuo tavo draugo vėjo ir nuo tavo nuotakos šviesos.
O mano kūne! Kolei dvi paklydusios, atskirtos širdys
Vėl susitiks rytinių ūkanų kaskadose,
Kol dūžis dvyliktas vidudienį virpėdamas pradžiugins žvėrį
Ištroškusį ir žmogų alkstantį, kol volungė,
Viešnia slaptų šaltinių, vargšę galvą užvers,
Pragydydus girių Tėvo šlovei, kol juodų
Mėlynių pluoštas kels į viršų savo uogas
Šios žemės oru pakvėpuot, nukritus rasai, —
O klaidžiojanti dulke! mano kūne, tu gyvensi meilei ir kančioms.

Keturiasdešimt metų.

Kad Veiksmo prakilnumą išmoktumei mylėti. O veiksmė!
Keturiasdešimt metų vientulių tuštybė
Mane kamavo. Savo maldose prašiau jai pražūties.
Jinai atstojo nuo manęs. O pergale! — o liūdesy...
Ji išvedė jaunystę mano,
Jaunystę žiauriają, vieninelę mylėtą moterį.
Tačiau vis tiek! Jau, mano rankos, jau akmuo vilioja jus.
Statybos šėlsmas jau nutvėrė,
Apsėdo jus, gyslotos rankos!
Kada stipriųjų vidudienis pajūriu nuskambės,
Nueisime pasveikint molų
Statytojus.
Sustoję saulėje, prieš jūrą
Lėtai jie kramto savo skurdžią ir garbingą duoną,
O išmintingas jų žvilgsnis siekia daug toliau už mano.
Garbė tau, garbė tau, kurs verksmuos gimei
Kaip Amen ir kurs mirsi užmaršty ties meilės šventykla
Ar išdidumo rūmais, tavo rankų darbu!
Tuojaus, rytoj, brolau, galėsiu su tavim bylot, kaip kalba vyrai!
Akis į akį, neparaudęs,
Nes aš, ir aš pasidarysiu namą
Galingą, erdvų ramų, tartum moteris,
Kai sėdi po žieduota obelimi vaikų būry.
Atversiu ligi galo saulės, vėjų angelams
Nudžiugusios pažnyčios langus.
Ir ten pašvėsiu aš Teigimo duoną,
Tą amžinąją taip, kuris skaisčių burnose
Įgauna skonį ir ugnį, ir kviečio, ir vandens.
Ir kai šlykštumas ima kalbėti: ne!
Ir kai mirtis ir moteriškė rykaus: ne!
Brolau, mes sveikinsim gyvenimu apsvaigusias erdves
Ir iš Didvyrių išmoktasis žodis,
Visuotinis Taip atkils į mūsų lūpas.

Keturiasdešimt metų.

Kad apie moterį be paniekos išmoktumei kalbėti. O Meile!

Tarp moterų tavęs ieškojau keturiasdešimt metų,

Tik ne tarp moterų tave radau.

O Moterie! Gėla lyg akmeniu mane suspaudė.

O Motin! Motinėle! Tu dar nežinai, vis nežinai, kas tu esi.

Kokia balta tu rymai tarp žiedų! Taip ilgai pramiegojai

Dailaus, apleisto sodo tylumoj glūdžiausioj!

Ir štai tu stovi šioj kvatojančios šlykštybės valandoj

Tarp tų sūnų, kurie praganė savo dievą, o gamtos nerado.

O Motin! Motinėle! Ir tie dailūs, nusverti pečiai vėsiaus vandens nešėjos,

Ir auštant prikeltos tarnaitės susitelkęs žvilgsnis!

Kiek išminties ir išmonės, o moteriške, tavo rankų delnuose!

Kiekvieną sykį, kai jomis gėriuosi, suplazda balandis,

Ir tavo šventasai baltumas prijaunkina gulbes!

Kai vyras mirs, nueisi paskui, mirsi tu —

Ne kūno liūdesiu,

Tik dvasios dideliu džiaugsmu!

Kalbėtis su tavim, tave, o Motina, suprasti gali tik tasai, kurs tampa kūdikiu.

Nes ką Judėjimo pasauly tu gali suprasti,

Graži, rimta, skaisti šeimos kolona!

Motuše, užskleisti judėjimo šaltiniai alma tamsiomis, užgintom vietom,

Kurios vadinasi Atsiskyrimo Slėniu.

Ten širdys ir pasauliai veltui ilgisi vieni kitų.

Ir viskas, ką ten palieti,

Yra Atsiskyrimo laikas ir erdvė.

Blogai ieškas neranda niekur nieko.

Tasai, kurs čia suranda, kitur pataiko į duris užsklęstas.

Tačiau yra šalis, kurioj vienintelė būtis yra viena

Prieš savo veidą.

Tenai ji mylisi,

Tenai ji tuokiasi

Ir kuriasi.

Tenai ji duoda garbę sau.

Tą vietą į tave panašūs pavadino

Jungties,

Amžino Moteriškumo ir

Gyvenimo Vieta.

Keturiasdešimt metų.

Kad tu išmoktumei ieškoti Miesto! O Jeruzale!

Tu ne dykynė akmenų, sujungtų kalkėm, vandeniu ir smėliu,

Kaip žmogaus miestai,

Bet prieglobsty Tikrovės ir minčių tyloj

Bežadis išvidinio aukso plazdesys.

Gyvenime! gyvenime tu mano! aš žinau pasaulio šešios dienos duotos

Atskleisti tam, ką turime pažinti septintojoj,

Visokio nustebimo priešininkėj.

Nes sargo debesio plyšy, sustojusio ties Patmu,

Visuotinė vieta, kurią

Su rūpesčiu stebėjo Meilės akys,

Regėjau vėjo antplūdį, smarkiam liepsnojant sabato elipsę

Ir aukso spalvomis nušviečiant

Beriksmį mano užgimimą.

Brolau, o mano kūne nebijok. Žinau aš kelią.

Įženkime į tirštą ūkaną Kalnuos,

Kurie, išmirę, kyla

Su kopiančiu žmogum

Lig ilgo debesio, lig pat spalvos pirmųkštės,

To melsvojo baltumo, aukso apraiškos.

Už mūsų pateka aušra!

Man virš kaktos jau kyla

Saulė

Ir bėga į kraštus už mūsų.

Saulėleidis toli prieš mus!

Dabar gilus, kraupus, gražus dūzgimas

Šio krašto išmintingų bičių

Tau aiškina (sunkiais ir drebančiais tamsaus medaus skiemenimis)

Nuskendusį Jašero knygų užmirštąją kalbą.

DVASINIS TOBULĖJIMAS —

VIENTINTELIS TIKROSIOS REALYBĖS PAŽINIMO KELIAS

Minint poeto ir filosofo Oskaro Milašiaus 130-ąsias gimimo metines.

PROF. ONA VOVERIENĖ

„Vardas Lietuva užvaldo mano protą ir jausmus. Aš trokštu Jums atskleisti ją. Ateikite. Dvasioje nuvesiu Jus į šviesų kraštą – ūkanotą, glūdų, šnerantį. Suvasnokime sparnais – aure, jau skrendame per šalį, kur kiekvienas daiktas turi blausią atminimo spalvą. Apgobia mus vandens lelijų kvapas, plėkstančių miškų garsai...”

Oskaras Milašius (Iš jo diplomatinės kalbos)

2007 metų gegužės 28-tą dieną minėjome vieno iš žymiausių Prancūzijos ir Lietuvos elitinės kultūros atstovų, poeto ir filosofo, romantiko melancholiko Oskaro Milašiaus 130-ąsias gimimo metines.

Oskaras Milašius, gyvenęs toli nuo Lietuvos, visą gyvenimą apie ją svajojo, matė jos romantiškas vizijas, žavėjosi Lietuvos istorija, jos kunigaikščių didybe, derinant karžygiškas kovas su jų mistiška, mitologine ir jau vėliau krikščioniškąja pasaulėjauta, veikiant Dievo vardu ir Jo garbei. Lietuvių dabartinei tautotyrai Oskaras Milašius vienas patraukliausių jos istorijos personažų, svarbus jo begaline meile savo tėvynei ir savo tautai.

Oskaras Milašius gimė 1877 m. gegužės 28 d. Čerejeje, Vitebsko apskrityje. Enciklopedijose jis vadinamas lietuviškos kilmės prancūzų poetu. Jo proseneliai ir seneliai, turtingi Lietuvos bajorai, turėjo dvarą Labūnavoje, paslaptingoje Aistuvos žemėje, apsuptoje Dubysos, Ginėvės, Luknos, Šušvės, Nevėžio ir Nemuno, su šimtmetinėmis tamsiomis giriomis, upių intakais, pelkėmis ir ežerais, kuriose maudėsi rūkais prisidengusios gerosios laumės, linkėjusios tos žemės lietuviams laimės ir sėkmės jų gražiose darbuose, saugojo jų eiklius žirgus, kuriuos to krašto žmonės augino ir juos pačius nuo pelkių bildukų, kaukų ir raganų, gynė jų namus nuo Dievų rūstybės. Narsūs vyrai ten gyveno: nei kryžiuočiai, nei kalavijuočiai į šį dievų globojamą Lietuvos kraštą nedrįsdavo nosies kišti. Aistuvos žirgai, garsėjo ir Lietuvoje, ir tarp kryžiuočių. Didieji Lietuvos kunigaikščiai Kęstutis, Vytautas ir Algirdas visus savo žygius laimėjo ir niekad nesiskyrė su savo mylimais žirgais iš Aistuvos. Ir kryžiuočiai apie tuos žirgus svajojo, tik jos užkariavimą atidėliojo iki tų dienų, kai jiems pavyks pavergti Kauną ir Ukmergę; galvojo tik tada, kai bus užkariauta visa Lietuva, jiems pavyks pavergti ir Aistuvą.

Kaip rašė savo autobiografijoje Oskaras Milašius, „Mano šeima katalikiška jau nuo viduramžių. Iki XVII a. šalia savo tėvavardžio dar turėjo ir savo gimtosios žemės vardą... Labounovo“ (Pranas Antalkis. „Trečdalis atskilusio Mėnulio virš Lietuvos“. 1995. p. 40-42).

Tačiau šios garbingos bajorų šeimos palikuonis, Oskaro tėvas, buvo ekscentriško elgesio, vedė žydaitę Mariją Rozental, hebrajų kalbos mokytojo dukrą. Ji nepripažino jokios religijos, nors tuokdamasi su Oskaro tėvu ir priėmė katalikybę. Sūnų ji mylėjo mate-ria-

Oskaras V. Milašius

listiška meile, kuri mąstančiam berniukui atrodė primityvi, nesuprantama ir įkyri, dėl to jis ir pamėgo vienatvę su įvairiomis knygomis rankose. Išauklėtas naivios ir laisvos minties principais, į protėvių katalikų tikėjimo praktiką Oskaras Milašius grįžo jau gyvendamas Paryžiuje (nuo 1920-ųjų metų) per filosofinę meditaciją. 1927 metais jis tapo praktikuojančiu kataliku ir tokiu išliko iki pat savo gyvenimo saulėlydžio.

Pirmasis jo kūrinys *Nuopolių poema* pasirodė prancūzų kalba 1899 metais. Po to sekė jo eilėraščių rinkiniai: *Septynios vienatvės* (1906); *Pradmenys* (1911); *Poemos* (1915); *Adramandori* (1918); *Lemuelio išpažintis* (1922).

Savo eilėraščiuose Oskaras Milašius vaikystės prisiminimus siejo su romantine Lietuvos vizija; juose daug elegiškų eilučių, skirtų Lietuvos gamtai, jos grožiui apdainuoti. Taip pat Oskaras Milašius parašė keletą dramų Biblijos ir vidurinių am-

žių legendų motyvais *Migelis Manjara* (1913); *Mefibosetas* (1914); *Saulius iš Tarsio* (1913); romaną *Meilės išventinimas*. (1910); filosofinį etiudą *Laiškas Storgei* (1917); *Ars Magna* (1924); *Slėpiniai* (1925).

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę Oskaras Milašius jau buvo žinomas poetas ir eseistas Prancūzijoje. Oskaras Milašius pirmasis atkreipė dėmesį į tokį reikšmingą įvykį Europos mastu ir jau 1919 metais, norėdamas jauną Lietuvos valstybę apsaugoti nuo lenkų klastos, parašė lietuvių tautai reikšmingą darbą „Lietuvos ir Lenkijos santykiai“. Jame ji gynė lietuvių teises į Vilnių, iškėlė lietuvių ir baskų giminingumo hipotezę, interpretavo lietuvių kalbą, kaip seniausią indoeuropietiškosios kultūros relikatą; išvertė į prancūzų kalbą 34 lietuvių liaudies dainas (1928) ir lietuvių liaudies pasakų (jų rinkiniai buvo išleisti 1930, 1933 metais). 1920 metais Lietuvos vyriausybė jį pakvietė tapti Lietuvos atstovu Prancūzijoje. Praktinėje Lietuvos diplomato veikloje jis nuosekliai laikėsi tų idėjų, kurios buvo išdėstytos jo knygoje. 1937 m. Oskaras Milašius parašė monografiją *Lietuvių tautos kilmė*; į lietuvių kalbą jis buvo išversta tik 1982 metais.

Prieškario Nepriklausomoje Lietuvoje buvo išleistos lietuvių kalba jo *Poemos* (1931); JAV Lietuvių Bendruomenė 1979 m. išleido lietuvių kalba jo poezijos rinktinę *Septynios vienatvės*. Lietuvoje 1930 m. J. Grinius parašė ir apgynė daktaro disertaciją „Oskaras V. Milašius – poetas“ (1930); sovietinės okupacijos metais žurnale *Problemos* buvo atspausdinta B. Genzelio ir V. Kubiliaus studija „O. Milašius ir filosofija“ (1982, N. 27); Lietuvai atkūrus nepriklausomybę buvo išleista Oskaro Milašiaus eilėraščių rinktinė, kuri labai greitai tapo labiausiai perkama knyga.

Taigi Oskaras Milašius, savo laiku garsėjęs kaip aukštosios elitinės kultūros atstovas, poetas, rašytojas, filosofas ir mąstytojas, sėkmingai peržengė šimto metų rubikoną ir kartu su kitais tą laiko egzaminą išlaikiusiais žymiausiais Lie-

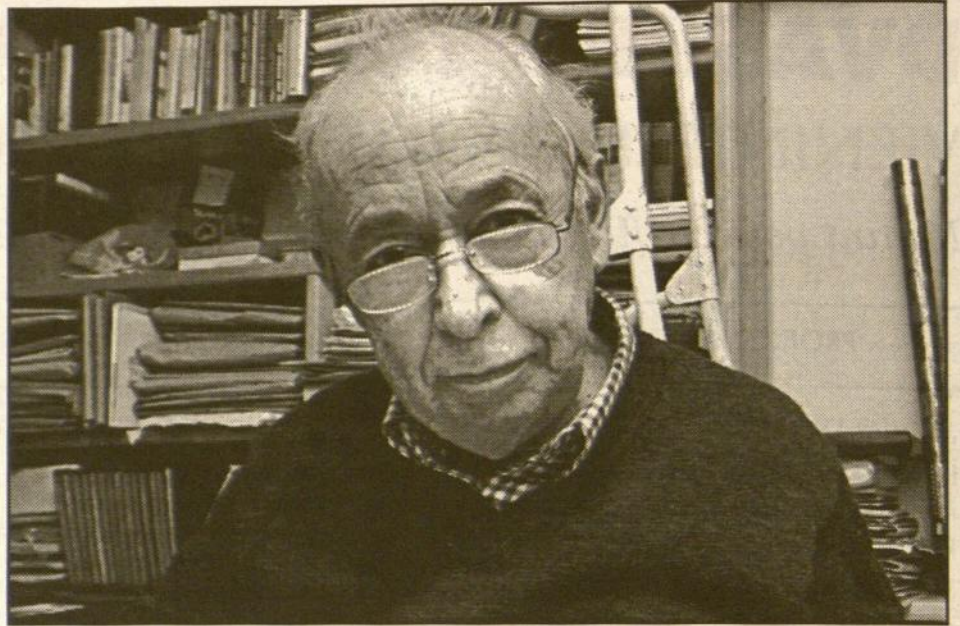
Nukelta į 8 psl.

Monsieur et cher Compatriote,
J'ai reçu votre aimable lettre et m'impressionne de tous les remerciements et de la gratitude pour l'offre que vous m'y faites de collaborer aux travaux du Conseil. Je serais très heureux de contribuer, dans la mesure de mes moyens, à ramener la paix et la prospérité dans notre chère Lithuanie si sévèrement éprouvée. Il ne m'a été donné, jusqu'à ces derniers temps, que de la servir indirectement en l'associant à la renommée tardive que m'ont valu mes ouvrages littéraires, surtout mes Poèmes dont j'aurais été heureux de vous dédier un exemplaire, si qu'il me sera possible de en le premier. Veuillez agréer, Monsieur et cher compatriote, l'assurance de ma considération et de mon dévouement.
O. V. Milašius. Mitosz
3 rue François Ier. Paris.

O. V. Milašiaus laiškas kun. V. Bartuškai.

Shakespeare'o rašų vertimas į lietuvių kalbą

Garsiausią Lietuvos šekspyrologą Dovydą Judelevičių kalbina Laimutė Tidikytė

Dovydas Judelevičius

— Kiek lietuvišką W. Shakespeare'o dramų „gimimą“ lemia visuomenės poreikiai, teatras, vertėjas?

— W. Shakespeare'o kelias į Lietuvą prasidėjo ne nuo spektaklių, o nuo vertėjų. Neretai taip būna. Mūsų atveju spektaklio teko laukti labai ilgai. Po pirmųjų Jurgio Zauerveino versų „Hamletas“ fragmentų (1880–1884 m.) XX-ojo a. pradžioje pasirodė pirmas „Hamletas“, tiesa, ne iš originalo ir proziškai atliktas Kazio Samajausko vertimas. Kitas svarbus faktas: 1915 m. Amerikoje pasirodė W. Shakespeare'o „Makbetas“, kurį pirmą kartą 1915 m. iš originalo išvertė Kleopas Jurgelionis, turintis poetinių galių, visada domėjėsis teatru poetas. K. Jurgelionis pratęsė vertimo principus, kuriuos savo laiku ir teoriškai, ir praktiškai bandė nubrėžti Vincas Kudirka.

Geresni vertimai pradėjo rodytis tik baigiantis 4-ajam dešimtmečiui. Bet visa tai dar buvo šalia teatro, neturėjo ypatingos įtakos W. Shakespeare'o atėjimui į lietuvių poezijos ir kultūros apytaką. Iš esmės keliolika metų vaidinta pagal prastesnius tekstus. Pavyzdžiui, „Otelas“ galėjo remtis net dviem vertimais – kažkoks paradoksas, kad tuo metu išėjo net du vertimai! — Marės Karužaitės ir mokytojo Kutros. Spektaklis buvo pastatytas pagal M. Karužaitės vertimą, bet dar labai elementarų, gero kai atsilikusių nuo to meto literatūros lygio. Jei paskaitysime tuo metu sukurtus Balio Sruogos ir Vinco Mykolaičio-Putino dramų kūrinius arba Kazio Borutos verstą H. Ibseno „Brandą“, pajusime visai kitokią eiliuotos kalbos kultūrą. Šis trūkumas pastebimas iki pat prieškarinio pabaigos, todėl, kad tuo metu vienintelis W. Shakespeare'o vertėjas (išskyrus „Makbetą“ vertusį Feliksą Breimerį) buvo Jurgis Talmantas – darbštus kalbininkas, redaktorius, pedagogas, tačiau be ypatingo poetinio talento žmogus.

Vėliau W. Shakespeare'o traktuotė scenoje tiesiogiai paremiama gerojai ūgtelėjusios vertimų kultūros. Čia daug reišė A. Churgino vertimai. Pasirodė ir naujų vertėjų. Dėl politinių sumetimų anonimiškai buvo išleista K. Borutos išversta komedija „Daug triukšmo dėl nieko“, paskelbta keletas Antano Miškinio vertimų (W. Shakespeare'o Raštų šešiatomyje). Gana kritiškai vertinčiau A. Miškinio vertimus: lyrikas jis stipresnis negu poetinės dramų vertėjas, galbūt stigo anglų kalbos subtilybių įvaldymo. Pasirodė puikus jauno Vytauto Bložės vertimas „Venecijos pirklys“, kuris, be jokios abejonės, prilygsta A. Churgino vertimams. W. Shakespeare'as labiau priartėjo ne tik prie teatrinių galimybių scenoje, bet ir prie žodžio metaforiškumo.

Žinoma, visada bus priekaištų vertimui, kuris nepakankamai perteikia W. Shakespeare'o metaforiką, kuris galbūt sklandus, tačiau pernelyg žodingas. Tai, ką W. Shakespeare'as išsakė talpia metafora, kai kurie vertėjai dėsto panaudodami daugybę žodžių, tarsi aiškinan-

WILLIAM SHAKESPEARE

SONETAI

*Bemiegis Laikas dirba pamažu
Ir rodo mums didingą savo meną.
Bet tai, kas akiai miela ir gražu,
Šiame pasauly neilgai gyvena.*

*Žiūrėk, pirmųjų šalčių genama,
Žalioji vasara nuo mūsų bėga...
Jau atslenka tylom gūdi žiema
Ir beria mums į veidą šaižų sniegą.*

*Tiktai kvapnių žiedų laki dvasia,
Mažoj stiklinėj cėlėj uždaryta,
Tau primena kas vakarą, kas rytą,
Kaip tu džiaugeisi saule laukuose.*

*Prarado gėlės grožį trumpalaikį,
Bet sielą jo nevystančią išlaikė.*

*Amūras kartą pamiškėj miegojo,
Palikęs deglą smilkstantį. Ūmai
Smagus būrelis nimfų greitakojų
Iš tankumyno išlėkė linksmai.*

*Viena jų, apveidi, guvi mergaitė
Suprato, kas čia guli po medžiu.
Ir nuginklavo miegantį dievaitį,
Kurs tiek skaisčių sudegino širdžių!*

*Ji panarino deglą į upelį.
Skaidrus vanduo įkaito kaip ugnis.
Ligas visokias puikiai gydo jis,
Tik man vienam pagelbėti negali.*

*Aistra įšildo vandenį, bet nieks
Juo atvėsinti meilės nepajėgs.*

Vertė Aleksas Churginas

čių metaforą. Nesyk režisieriai pajusdavo, kad geri ankstesni vertimai (nuo jų praėjo veik pusšimtis metų) savotiškai atsilieka. Atsilieka ne nuo dabarties, ne nuo šiuolaikinio teatro — jie nepakankamai dramatiški, kad gyvai skambėtų scenoje. Todėl tai vienas, tai kitas teatras sumano užsakyti arba inicijuoti naują vertimą. Taip atsirado kai kurių W. Shakespeare'o vertimų, dalis jų — pirmiausia teatro užsispyrimo rezultatas. Antai, Cezario Grauzinio spektakliui Valstybiniame Jaunimo teatre Tautvyda Marcinkevičiūtė išvertė „Užsispyrėlės tramdymą“, o šiomis dienomis tame pačiame teatre pasirodys komedijos „Jei taip, tai šitaip“ (angl. „Measure for Measure“) premjera, kurią režisieriui Paul Budraičiui išvertė Aivaras Mockus. Taip atsirado ir pirmi A. Danieliaus vertimai.

— Kuo saviti Antano Danieliaus vertimai?

— Jis pradėjo nuo komedijų. Išvertė „Tuščias meilės pastangas“ — tai buvo Gyčio Padegimo iniciatyva. Vėliau išvertė antrą komediją „Du veroniečius“, kurią Povilas Gaidys pastatė Klaipėdos teatre. Jono Vaitkaus dėka A. Danielius išvertė „Ričardą II“ (pastatyta Kaune). Labiau už savo pirmtakus jis sugebėjo pagauti W. Shakespeare'o komedijų renesansišką šmaikštumą, savotišką blevyzgų ir elegancijos derinį ir kartu neprarasti poetiškumo. Kad poetiškumas tragedijoje irgi jo stiprybė, parodė „Ričardas II“ vertimas. Taip pat ir „Karalius Lyras bei Timonas Atėnietis“, kurie iki šiol dar nėra pastatyti.

Dramatiškai susiklostė A. Danieliaus paskutinis vertimas: O. Koršunovo prašymu, šis vertėjas buvo pradėjęs iš naujo versti „Romeo ir Džuljetą“. Tespėjo išversti tik keliolika puslapių ir mirė... Tai buvo tą patį rudenį, kai įvyko premjera „Graudžioji ir įstabioji Romeo ir Džuljetos istorija“, deja, pagal senąjį tekstą. Liko keliolika vertimo puslapių, kurie buvo publikuoti spektaklio programėlėje.

— Į lietuvių kalbą dar neišverstos kai kurios W. Shakespeare'o dramų, pavyzdžiui, „Henrikas IV“ (2 dalys) ir „Henrikas V“, komedijos „Klaidų komedija“, „Kaip jums patinka“, „Troilas ir Kresida“, „Viskas gerai, kas gerai baigiasi“. Ką būtų aktualu išversti?

— Manau, kad iš draminių kronikų įdomiausia būtų išversti „Henriką IV“. Juo labiau, kad ši savotiška dilogija jungia daugelį W. Shakespeare'o kūrybos bruožų, o ir Falstafas, pasaulinio masto personažas, yra pažįstamas iš komedijos „Vindzoro šmaikštuolės“. Iš komedijų vertėtų susidomėti šmaikščia ankstyvąja „Klaidų komedija“ arba komedijomis „Viskas gerai, kas gerai baigiasi“ ir „Kaip jums patinka“, turinčiomis smagių romantinių bruožų. Savita yra į Antikos laikus nutolusi lyg ir komedija, lyg ir tragikomedija „Troilas ir Kresida“. Šiame sunkiai nusakomo žanro kūrinyje karo, taikos, politikos, doros, meilės problematika

taip supinta, kad ši ironija persmelkta pjesė būtų labai dėkinga šiandien. Žinau, kad ne vienas mūsų režisierius yra galvojęs apie ją, bet kol nėra vertimo, tie sumanymai taip ir lieka...

Žinoma, būtų idealu, jei turėtume visą W. Shakespeare'ą. Estai jau seniai turi. Neseniai mirusio Estijos prezidento tėvas Georgas Meris yra išvertęs visą W. Shakespeare'ą. Latviai irgi turi daug daugiau nei mes. Rusų kalba W. Shakespeare'as praktiškai yra išverstas, bet kai kurie vertimai labai seni. Vokiečiai turi be galo daug W. Shakespeare'o vertimų. Prancūzams W. Shakespeare'o vertimai dažnai nesisekė, ypač dėl sunkumų prisijaukinti penkiapėdį jambą kitojų eilėdarinių tradicijų terpėje.

— Kaip vertinate A. Churgino išverstus W. Shakespeare'o „Sonetus“?

— Tai sklandžiausi W. Shakespeare'o „Sonetų“ vertimai į lietuvių kalbą. Visas „Sonetų“ ciklas lietuviškai pasirodė beveik vienu metu, 1964–1965 metais: už Atlanto – Alfonso Šešplaukio-Tyruolio ir čia – A. Churgino. A. Churgino vertimų pranašumas akivaizdus. Rimtai gilinęsis į W. Shakespeare'ą ir tyrinėjęs jo kūrybos šaltinius, A. Šešplaukis-Tyruolis kaip vertėjas per daug laikėsi pažodiškumo principo. Kokia skirtinga to paties meto vertimo kultūra, rodo paprastas palyginimas: A. Šešplaukio-Tyruolio „Sonetų“ knyga ir tuo pat metu išėjęs vienintelis Alfonso Nykos-Niliūno Shakespeare'o „Hamletas“ vertimas, pranokęs A. Churgino „Hamletą“.

Grįžtant prie A. Churgino „Sonetų“, reikėtų pasakyti, jog jo interpretacija kiek palengvina ir aiškiai paprastina W. Shakespeare'o sonetų vaizdingumą. Tai kelias, kuriuo, beje,ėjo ir rusų vertėjas Samuilas Maršakas. Atrodo, kad A. Churginui iš dalies S. Maršakas buvo pavyzdys. W. Shakespeare'o metafora visada daugiasluoksnė, joje gelmės daugiau nei išorinio vaizdingumo. A. Churginas dažnai pasirenka (gal paprastumo ar sklandumo dėlei) vieną kurią spalvą, vieną kurį vaizdinį motyvą ir jį plėtoja. Kada šitaip būna daroma dramoje, tai ne taip krinta į akis, o sonetuose – itin kliūva. W. Shakespeare'o esmė ta, kad ne žodžių, o įvaizdžių, vaizdų ir asociacijų yra be galo daug, už jų kiekvieną kartą slepiasi visas emocijų ir prasmų klotas. Šį sudėtingumą ne kiekvienas vertėjas sugeba išlaikyti. Nors A. Churgino „Sonetai“ šiuo metu geriausia, kas šioje srityje padaryta, bet keliolika A. Danieliaus verstų W. Shakespeare'o sonetų, parodė, kad dar daug galimybių lietuviškai perteikti šių eilėraščių poetinę įtaigą ir daugialypį metaforiškumą.

Žinoma, įprasta, kad prie W. Shakespeare'o grįžtama kas keliasdešimt metų. Tai, kas atrodė tobula prieš pusę šimtmečio, šiandien jau sensitelėjė arba per daug lengvai skamba. Pavyzdžiui, vokiečiai ir rusai scenoje labai retai stato W. Shakespeare'ą, panaudodami XIX-ojo amžiaus vertimus. Rusijoje, kai atsirado Boriso Pasternako vertimai, jie iškilo į pirmą vietą. Prie W. Shakespeare'o, kaip ir prie kiekvieno didelio autoriaus, vėl ir vėl bus grįžtama, teikiant jam šiuolaikinę esmę. Tai galioja ir sonetams. ▲

Dalijosi tuo, kas jo širdyje

Tenoro Arūno Dingelio rečitalis

PRANAS VISVYDAS

Retas įvykis Los Angeles lietuvių kultūrinių renginių eigoje — Motinos dieną (05.13) koncertavo jaunas tenoras Arūnas Dingelis, palydimas irgi jauno, Rusijoje gimusio pianisto Mikhail Korzhev, dabar dėstančio California State University, Fullerton.

Manau nesuklysiu pasakęs, jog ši Šv. Kazimiero parapijos salė jau seniai ilgėjosi gero, malonaus tembro tenoro, sugebančio subtiliai atlikti bent dalelę to, kas glūdi nuostabiame vokalo repertuare, kurio šedeverus dainuoja žymiausi pasaulio tenorai, visada pritraukdami tūkstančius klausytojų — Pavarotti, Domingo, Careras...

Ir štai lietuvis su tolygiu deimantiniu repertuaru ir savitu *bel canto* balsu atvyko pas mus padainuoti. Graži sekmadienio popietė. Greitkeliai nepergrūsti. Jau kelios dienos kaip užgesintas kaimyninio Griffith parko gaisras. Pasibaigė pamaldos. O salėje, su besišypsančiu Bernardo Brazdžionio portretu ant sienos, laukia kėdės, kėdės, kėdės... kaip Ionesco absurdo pjesėje „Kėdės“. Ant kai kurių, ačiū Praamžiui, sėdi prisiekę melomanai. Nedaug. Sakykime, pusšimtis. Tokiam koncertui?!

Kur tos mielos mamos? Kur toji, jas mylinti giminė — juk mamos myli jautrias melodijas. Kur tie, prieš tai kieme stoviniavę dainingi Kvarteto inžinieriai? Kur gausūs kelių teatrų artistai ar „Retro“ šokėjai? Tai gi auditorija, kuri tikriausiai džiūgautų girdėdama vaiskų, tikslų dainavimą, patoso įtaigą, dažnomis subtilybėmis primenanti (jei kas atsimena) Tito Skipos (Schippa) ar lyriško Šabaniausko meniškumą. Kaip labai jų klausytis mėgdavo anų laikų motinos?

Žodžiu, parapijos salė pasijuto įžeista ir priekaištavo rengėjams — Los Angeles Lietuvių Bendruomenei, kad koncertas per vėlai buvo skelbiamas įtikinančiu mastu, kad išvakarėse iki vėlumos „mamas pagerbti“ linksmينو iš Čikagos atvykę „Sodžiaus“ muzikantai. Šokau ir aš.

* * *

Parankiame programos lankstinuke šiltai nuteikia solisto Arūno Dingelio pasisakymai. Pasirodo, šešerių metų pradėjo dainuoti. Pateko į garsųjį chorą „Ažuoliukas“. Paaugęs susidūrė su opera. Su jos muzika dalyvavo festivalyje, konkurse Sicilijoje, koncertavo Lietuvoje su Povilo Jaramino ansamblio programa „Nuo Šabaniausko iki...“ Pernai dainavo Čikagos ir Boston lietuviams. Dabar, pirmą kartą atvykęs į California, sako: „Džiaugiuosi, kad galiu ir su Los Angelų motinų dienos proga pasidalinti tuo, kas mano širdyje.“

Pirmoje dalyje į sceną įėjo dainuodamas lietuvių liaudies dainą „Oi laukiau, laukiau...“ Tada jo itin pamiltą St. Šimkaus „Kur bakūžė samanota“. Dvi rusų kalba: Lenskio ariją iš P. Čaikovskio „Eugenijus Oneginas“ — „Kuda, kuda...“ ir P. Čaikovskio „Zabyt tak skoro...“ su gilaus išgyvenimo išraiška. Ir vėl lyrišką G. Donizetti operos „Meilės eleksyras“ ariją „Una furtiva larma“. Tada „Che gelida manina“ iš G. Puccini operos „La Boheme“ ir visus liūdesius atsveriančią žaismingą G. Verdi „La donna e Mobile“.

Po pertraukos antros dalies itališkus romansus, kupinus gamtovaizdžio grožio ir ilgesingos meilės, be abejo, yra girdėjęs kiekvienas mėgstantis *bel canto* jausmingą melosą. Išgirdome daug koncertinių perlų: F. P. Tosti „Sogno“, S. Cataldos „Musica proibita“, V. de Crescenzo „Kregždutės lizdas“, G. Bixio „Parlami d'Amore, Mariu“, R. Fabro „Sakykite merginos...“, smigte smingančią S. Cardillo „Catari“, vaizdingą Lara „Grenada“ ispaniškai ir man jaunystę primenančią R. Leoncavallo „Mattinata“. Taip — tada buvo gyvenimo aušra.

Vokalo grožio paveikta publika taip lengvai Arūno ir jo šaunaus talkininko Mikhail'o nepaleido. Net keliems bisams buvo sudainuotos — Puccinio arija iš „Turan-dot“, De Curtis „Torna A Sorriento“ ir, kaip visada, dangų siekianti „O sole mio“. ▲

Arklio Dominyko kelionė į žvaigždes

PASAKA SUAUGUSIEMS (2)

Pasakoja Vytautas V. Landsbergis

Iliustracijomis lydi dail. Zita Sodeikienė

DOMINYKAS KALBASI SU RUGIAGĖLE

Nuostabi pasaka, — sukvaksėjo patenkintos varlės, — dabar mes irgi žinosime, kad viskas šiame pasaulyje yra tamptai susiję.

— Net arkliai dominykai ir varlės, — sukiško Gabutė.

Labai graži pasaka, — pramerkusį akis, varlėms pritarė ir rugiagėlė Svajonė.

Tu nemiegojai? — nustebė Dominykas, — gal aš tave netyčia pažadinau su savo pasakomis? Labai atsiprašau...

Ne mielas, nepažadinai, — švelniai sulingavo Svajonė, — tu tiesiog atėjai į mano sapną ir aš viską sapnavau, ką tu pasakojai.

Matei ir susisieki ministro? — akis išvertė varlės.

Be abejo, mačiau.

O kaip jis atrodė, — klausinėjo straksės kvaksės, — ar labai negražus?

Ne, jis buvo labai gražus, — atsakė joms rugiagėlė, — grožį lemia ne žmogaus išorė, o vidus. Jei žmogaus širdis graži, tai ir jis pats yra nuostabus. O jei žmogaus veidelis dailus, bet širdis pilna keršto, pavydo ar pykčio — tai toks žmogus nėra itin gražus, nors ir dailiai atrodo...

Tada aš irgi esu labai graži, nes niekam nepavydžiu ir nesiruošiu keršyti, — sukvaksėjo varlė Psichė ir laiminga nušokavo upelio link.

— O aš dar gražesnė, — kvaktelėjo kvanka Gabutė ir nušokavo paskui Psichę.

Tekėjo šilta rytmečio saulė — jos spinduliai susisieki su medžių viršūnėmis, pažadino gandrą Alfonsą ir jo pačią, tupinčią ant kiaušinių. Paskui spinduliai — be jokio ministro pagalbos — susisieki su upės paviršiumi ir pabudino žuvytes. Jos ėmė linksmi pliuskantis bei šokinėti.

Tada ir likusios varlės suprato, kad ir joms atėjo laikas susisieki su upeliu, paburbuliuoti bei pailsėti. Padėkojusios baltajam pasakoriui, nušokavo kvaksės prie upelio ir nėrė stacia galva į per-

matomas jo gelmes. Čia patogiai įsitaisė prie dugno, sustingo ir ėmė burbuliuoti bei svajoti.

O mėlynakė Svajonė pasisuko į savo mylimąjį Dominyką ir tyliai paklausė:

Mielasis, kaip praleidai šią naktį? Ar sapnavai ką?

Ne, brangioji, — papurtė galva Dominykas, — naktis buvo tokia nuostabi, kad aš nė akimirksniui neužmerčiau. Spoksojau į žvaigždes, svajojau... Ir, įsivaizduok sau — nei iš šio, nei iš to — jos ėmė su manimi kalbėtis!

Ir ką jos tau pasakė? — susidomėjusi galvą pakreipė rugiagėlė.

Jos paaiškino, kad tai, ką mes galvojame — nėra vien mūsų mintys. Jos gali būti atsiųstos mums iš dangaus, iš žvaigždžių!

Nesupratu, — lapeliais gūžtelėjo rugiagėlė, — kaip tai gali būti?

Kaip tau paaiškinti, — bandė paaiškinti Dominykas, — na, tarkim, aš paprašiau, kad į mano galvą jos atsiųstų eilėraščių apie žvaigždes ir jos atsiuntė!

Nuostabu! Aš irgi labai mėgstu eilėraščius apie žvaigždes, padėklamuok man jų prašau, — ėmė maldauti rugiagėlė ir arklys Dominykas padėklavo:

*Šviečia danguje žvaigždutės,
Suokia jos tarsi lakštutės,
Guli pievoje arklys,
Girdi jis žvaigždžių mintis.*

*Šnibžda jos — mielas drauge,
Tu ganaisi po palaukė,
Ir rugiagėlė pamilęs
Tu jauties tarsi pakilęs.*

*Tartum angelas ar paukštis —
Siela veržiasi į aukštį (...)
Kviečiame pakilt lig mūsų,
Nenusvilkt prie saulės ūsų!*

Dominykai, tu nejuokauji? — išklausiusi eilėraščių, žiedlapiais palingavo Svajonė, — arkliai gi neskraido!

Aš irgi nustebau, tai išgirdęs, — ėmė teisintis Dominykas, — ir paklausiau jų, kaip gali arkliai, drambliai arba karvės skraidyti, jei neturi sparnų?

— Na, ir ką žvaigždės tau atsakė? — netverdama smalsumu suvirpėjo rugiagėlė.

— Jos pažadėjo, kad kitą naktį pamokins mane skraidyti...

— Tai tu mane paliksi, išskrisi? — staiga susigraudino rugiagėlė ir apsiverkė rasos lašeliais, — gal manęs jau nebemyli?

Myliu, ką čia šneki? — nusijuokė Dominykas, — tu esi man brangiausia už viską pasaulyje. Aš tave myliu tokia... dieviška meile, kad dėl tavęs galėčiau... net į dangų pakilti...

Ką tu supranti apie meilę? Tu tik sakai — dieviška meilė, dieviška meilė... O pats tuo metu ruošiesi skristi į dangų, mane vieną palikęs...

— Bet gi, brangioji, aš tik paskraidysiu truputį ir vėl nusileisiu... Tu miegosi ir nieko nejausi, — teisinosi Dominykas...

Aha, nejausi, — bambėjo mažumėlę išsivedusi Svajonė, — aš visada sapnuoju, ką tu veiki! Ir puikiausiai jaučiu tuos pačius jausmus, kuriuos jauti ir tu!

Tai dar geriau, — nusišypsojo įsimylėjęs arklys, — tuomet skraidysime abu!.. Abu nuskrisime į žvaigždes ir...

— Ir tu man parveši iš ten kokių nors kosminių dovanų, — arklio mintį užbaigė užsisvajojusi rugiagėlė.

— Taip, būtinai... Parvešiu didžiulį spindintį brangakmenį...

Gal ir neblogo mintis, — nudžiugusi lapeliais suošė Svajonė, — gerai, sutarta!

Mokykis, Dominykai, skristi... Ir lekiam šią naktį į žvaigždes!

Bičiuliai net apsikabino iš laimės! Tačiau netrukus rugiagėlė vėl kažko susiraukė, atšlijo nuo

arklio ir ėmė balsu svarstyti:

Bet pala pala, juk kiekviena kelionė turi turėti kokį nors kilnų tikslą.

— Brangioji, juk brangakmenis ir yra mūsų tikslas, — bandė mylimajai priminti Dominykas, — mes gi skrendame į žvaigždės parsivežti brangakmenio!

— Brangakmenis — ne... Turtai nėra geras, teisingas kelionės tikslas... Ar ne svarbiau, ne įdomiau būtų ką nors sužinoti, suprasti, išmokyti, — vis svarstė mėlynakė Svajonė. — Sugalvokime ir mudu, ką norėtume sužinoti, nuskrudę į žvaigždes. Juk žvaigždės turėtų viską žinoti...

Gal paklauskime jų, kas tai yra meilė? — pasiūlė Dominykas, bet tuoj pat suabejojo pasakytais žodžiais, — nors... man lyg ir aišku, kas tai yra...

Geriau paklauskime žvaigždžių — kas tai yra dieviška meilė? — draugo mintį papildė rugiagėlė, — juk jos yra labai aukštai, prie pat Dievo namų, žvaigždutės turėtų labai gerai išmanyti šiuos dieviškus reikalus...

Puiku, — apsidžiaugė Dominykas ir net kano-pomis patrepsejo, — ir dar... dar pasiteiraušiu, ar yra kosmose ir daugiau protingų būtybių.

— Būtinai pasiteirauk, ar egzistuoja Kosminis Protas? — Dominykui pritarė ir rugiagėlė. — Ir kuo jis skiriasi nuo arklisko...

ŽVAIGŽDĖS IŠMOKO DOMINYKĄ SKRISTI

Taip jiedviem draugiškai bešnekučiuojant, pradėjo temti ir į pievą atėjo vakaras. Saulė rausvėjo, didėjo ir galų gale nusileido, nurausvindama viską, ką tik palietė vakariniai jos spinduliai — ažuolo viršūnę, Alfonso gandrulizdį ir virš jo plūduriuojančius vakarinius debesėlius. Rugiagėlė ėmė žiovauti, suskliaudė savo žiedą ir atsiprašė Dominyko:

Nepyk, mielasis, aš labai užsimaniau miego. Išsiaiškink su žvaigždėmis arklį skraidymo paslaptis ir skrisk nedelsdamas į dangų. Tik neužmiršk, kad sapne aš irgi skrisiu kartu su tavimi...

Pabučiavo Dominykas Svajonę ir toji saldžiai užmigo. O arklys atsigulė šalia mylimosios ir, užvertęs galvą į dangų, ėmė laukti, kada gi patekės žvaigždutės?

Netrukus patekėjo griežtas mėnulis ir aštriu žvilgsniu išvaikė paskutiniuosius debesius, kad šie netrukdytų naktinėms žvaigždutėms šviesti į žemę. Tuoj suspindo tūkstančiai dangaus akycių! Mirksėdamos jos sužiūro į žemę ir išvydo į kosmosą spoksantį arklį Dominyką.

Sveikas, — sušnibždėjo dangaus sagutės, — ar laukei mūsų?

Labai laukiau, — atsakė šis, — juk pažadėjote, kad šiandakt mane išmokysit skraidyti!

Taip, mielas Dominykai, būtinai išmokysim... Tik pradžioje turime kai ką tau paaiškinti.

— Klausausi pastatęs ausis, — sukluso būsimasis skrajūnas.

— Kiekvienas žmogus, arklys ar paukštis yra panašus į žvaigždę...

Kuom aš galiu būti panašus į žvaigždę? — nustebė arklys.

Tu esi sudarytas iš tokių pat spindulių, kokius į Žemę siunčiame ir mes. Tavo viduje, tavo pilve yra paslėptas spindinčių siūlų kamuolėlis. Panorėjęs tu gali tuos stebuklingus siūlus išvynioti ir vieną jų galą numesti ten, kur ketini nukeliauti. Jeigu užmigęs vieną siūlą numesi iki mūsų, tai nesunkiai juo atkaksi pas mus, į svečius!

Kaip? Kaip aš toks storas ir sunkus galėčiau plonu siūleliu nukeliauti į dangų, — pakraipė galva Dominykas, — juk siūlas nutruks ir aš nukrisiu!

— Kai arklys užmiega, jis tampa lengvas kaip balionas. Ir tada akimirksniu jis gali nukeliauti kur tik panorėjęs. Tereikia budriai miegoti ir savo skraidymo nepramiegoti...

Nesupratau, — ausim karpė Dominykas, — paaiškinkit, kaip aš galiu miegoti ir tuo pat metu ko nors nepramiegoti?

— Tereikia akylai stebėti savo sapną. Pamatysi — net ir miegant galima jausti savo kanopas, savo

ausis, — kantriai arkliai aiškino žvaigždės, — pabandyk atsigulti ir kvėpuoti lygiai lygiai. Negalvok, tik pajausk savo kvėpavimą. Galvok, tik apie kvėpavimą! Jausk, kaip į plaučius patenka šaltas oras, o išeina šiltas... Stenkis, kad jokia pašalinė mintis neįlįstų tavo arkliskon galvon. O kai jau imsi snausti, pabandyk pajusti savo kojas, uodegą. Pabandyk jas lengvai, švelniai pajudinti... Kai tik tai padarysi, galėsi atsispirti nuo Žemės ir lengvai nuskristi. Lėksi kaip vėjas — kur tik panorėsi!

— Ir viskas, — apsidžiaugė arklys, — tuoj pat einu miegot!

— Neužmiršk svarbiausio dalyko — užmigęs, savo pilve atrask žvaigždžių siūlų kamuolėlį! Ir nutiesk kelią ten, kur panorėsi skristi, — skraidymo pamoką pabaigė žvaigždės.

Gera, gera, jau bandau, — pakinkavo galva Dominykas, — tik pasakykit dar, kaip man atskristi iki jūsų?

Kai pakils virš žemės, pirmiausia pateksi į Mėnulį. Ten ir sužinosi, kur toliau skristi. O dabar atsigulk ir užsimerk — padainuosime tau žvaigždžių liaudies lopšinę, kad lengviau užmigtum!

Ir ėmė žvaigždės tyliai, pašnibždom dainuoti:

*Miega pievoje arklukas,
Knarkia Afrikoj drambliukas,
Snaudžia vištos ir gėlytės,
Ir močiutės, ir mergytės...*

*Ir sapnuoja sapnelius
Tarsi miego drugelius —
Kurie skraido ir dainuoja
Arklį skraidantį sapnuoja —*

*Jis su uodega mosuoja,
Kosmose smagiai irkluoja,
Ir keliauja pas žvaigždes,
Visas net suplukęs, nes*

*Trokšta jis daug patyrimų,
Stebuklingų patarimų,
Kurios jam patars planetos
Žvaigždės, o gal būt kometos...*

*Kai sugrįš ryte į žemę,
Bus šviesu, nebesutemę,
Bus pabudus ir gėlytė
Jo rugiagėlė mažytė!*

DOMINYKAS MĖNULYJE

Padėkojo Dominykas žvaigždėms už skraidymo pamoką, pasidėjo galvą ant kojų, ir, klausydamasis dangiškosios lopšinės, užsimerkė. Kvėpavo lygiai lygiai ir labai stengėsi, kad jokia, nė mažiausia pašalinė mintis neužklystų jo arkliskon galvon. Pradžioje įkyrios mintelės vis liūdavo, zyzdamos ir erzindamos it musės. Dominykas prisimindavo tai varles, tai rugiagėlę, tai gandrą Alfonsą. Susinervinęs net prunkstėlėjo... Paskui suėmė save tvirtai į kanopas, susikaupė ir ėmė galvoti vien tik apie kvėpavimą.

Viens — įkvėpiu šaltą orą, du — iškvėpiu šiltą, — skaičiavo Dominykas ir netrukus pajuto, kad jo galvoje nieko nebėra — anei mintelės! Pasigirdo dangiški lyros garsai, o kūnas tapo lengvas tarsi pūkelis.

Tikriausiai jau miegu, — apsidžiaugė arklys ir pabandė pajudinti vieną koją. Ir kaip nustėro pajutęs, kad jo koja — tarsi besvorė. Tuomet pabandė atsistoti ir pakilo nuo žemės taip lengvai, tarsi būtų balioninis gyvulys!

Prisiminęs prieškelioninius žvaigždžių pamokymus, žvilgterėjo arklys Dominykas į savo pilvą ir išties išvydo ten švytinčių siūlų kamuolėlį! Čiupo siūlo galelį, švystelėjo į Mėnulį ir kaipmat danguje nusitęsė puikiasias šviečiantis takelis.

Ir ėmė arklys tuo spinduliuojančiu lynu lipti į dangų. Atsargiai tarsi cirko akrobatas vis tolo ir tolo nuo Žemės, nuo savo gimtosios pievos, kurioje miegojo išsivajotoji rugiagėlė, sapnuodama savo mylimąjį, keliaujantį dangun.

Taip ir pakilo Dominykas į žvaigždėtą dangų.

O už kelių valandų kelionės jis pasiekė Mėnulio paviršių.

Nušoko nuo siūlo, apsidairė — nė gyvos dvasios, tik gelsvo smėlio jūra, duobės, krateriai ir uolos. Žvilgterėjo viršun — o ten Žemė šviečianti!

Nejaugi čia niekas negyvena? — kanopa galvą pakrapštė Dominykas ir neramiai prunkstėlėjo. Staiga už nugaros išgirdo ploną, mergaitišką balselį:

Kaip negyvena, aš čia gyvenu!

Atsisuko nustebęs Dominykas ir mato — ant didelio, gelsvo mėnulio akmens stovi nedidukė mergaitė, mažumo sulig grumsteliu, ir meiliai šypsoi geltonomis akytėmis.

Kas tu tokia? — paklausė jos baltasis atvykėlis.

Aš nykštukė Luna, Mėnulio saugotoja!

Negali būti, — nustebė Dominykas, — juk Mėnulis negyvenamas!

Negali būti... negali būti, — atsakė Luna, pamėgdžiodama arklį, — koks keistas žemiškas pasakymas — „negali būti“... Rimti keliautojai taip niekad nešneka.

— Atleiskit, bet aš dar tik pradėdantis keliautojas, — ėmė teisintis paraudęs Dominykas.

Negali būti, kad arkliai skristų į Mėnulį, — toliau Dominyką erzino išdykus Luna, — bet štai tu ėmei ir atskridai... Negali būti... Viskas gali būti.

Susigėdo Dominykas ir pasimetė, nebežinodamas kaip elgtis? Kaip bendrauti su šia pašaipia Mėnulio nykštuke? Tad ėmė mojuoti uodega į šonus, tarsi baidytų įkyrias kosmines muses, patylėjo, prunkstėlėjo ir paklausė:

Neliūdna vienai?

O kas tau sakė, kad aš čia viena, — geltonos Lunos akys vėl šelmiškai sublizgėjo, — pažvelk į dangų, kiek daug aplinkui planetų ir žvaigždžių! Argi galima jaustis vienišu, kai aplink tiek draugų!

Dominykas pakėlė galvą į žvaigždes:

O kuri planeta ar žvaigždė yra geriausia tavo draugė?

Tu ir vėl pradedi, — atsiduso geltonakė, — tai jūs ten Žemėje esat įpratę viską rūšiuoti, skirstyti į geriausius ir blogiausius, o mes danguje jau nieko nebeskirstom, tik džiaugiamės vieni kitais. Man patinka visos žvaigždės ir planetos. Patinka ir artimiausia planeta — jūsų Žemė. Ypač naktį, kai galiu ją apšviesti. Tada jaučiuosi dirbanti labai reikšmingą darbą, nes išvydę mano mėnulišką šviesą miškuose nebeapsiklysta žvėreliai, o jūrų laivai randa kelią į uostus.

Bet aš negalėčiau šviesti į jūsų Žemę, jei ne mano draugė Saulė, kuri, naktį eidama miegoti, mane užžiebia ir palieka šviesti vietoj savęs...

— Kaip įdomu, — sumurmėjo arklys keliautojas, — o aš galvojau, kad Mėnulyje gyvena koks nors vietinis apšvietėjas, kuris kiekvieną vakarą uždega jį, tarsi kokią lempą.

Aš ir esu ta apšvietėja, — nusijuokė Luna, — tik man nieko nereikia įjungti, viskas įsijungia savaime — vos tik Žemė nusišuka nuo Saulės ir atsiskuka į mane. Mes su Saulele motinėle draugiškai pasidaliname darbais — dieną šviečia ji, o naktį aš.

O ką tu čia veiki, kuo užsiimi Mėnulyje, jei viskas, kaip sakai, vyksta savaime? — pasiteiravo smalsusis arklys.

Oi, arkly, aš turiu be galo daug darbų... Jūrose aš sukeliu potvynius ir atoslūgius, — porino Dominykui Luna, — be to, pranešu sodininkams Žemėje, kada ir kokius augalus reikia sodinti.

Kaip jie su tavim susikalba?

O kaip tu susikalbėjai su žvaigždėmis? — klausimu į klausimą atsakė Luna.

Aš nė pats nežinau... Tiesiog... tiesiog žiūrėjau ilgai į jas, žiūrėjau... kol išgirdau žvaigždžių balsus, — mikčiojo Dominykas.

Na va, ir atsakei, — nusijuokė mėnulio sergėtoja, — taip pat elgiasi ir Žemės sodininkai... Sodininkas ilgai stebi dangų, gamtą, žoles... Ir vieną dieną, tiksliau naktį, jis ima girdėti ir mano balsą. Ir tada aš jam pasakau, ką ir kada reikia sodinti...

Labai įdomu, — Dominykas pakrapštė kanopa Mėnulio paviršių ir mandagiai krenkstėlėjo, — Luna, tu tokia išmintinga. Papasakok man dar ką nors apie Mėnulį ir Saulę, nes mano kelionės tikslas — sužinoti kuo daugiau išmintingų, dangiškų dalykų! ▲

Oskaro Milašiaus 130-ąsias gimimo metines

Atkelta iš 3 psl.

tuvos rašytojais ir poetais pakilo į tautos ir jos kultūros amžinybės erdves. Dabar Oskaras Milašius vėl antrą kartą grįžta į Lietuvą paklausti čia „juodų sparnų šlapsėjimo ant mirusiųjų vandens“; prisiglausti prie Lietuvos sielos, kur tiek daug paslapties, grožio ir dvasingumo... ir kur po pelenų spalva ir su skausmu atrandamos šaknys. Jo kūryboje tos šaknys buvo maitinamos vaikystės prisiminimais, skaudžiais vaiko pergyvenimais, vienatve, Lietuvos istorija, jos mitologija, jos giliu tikėjimu.

Namuose auklėtas lenkiška dvasia Oskaras Milašius lemtingais Lietuvos istorijos momentais viešai ir visur vadino save lietuviu. Matyt, jo keistuolis tėvas, vis dėlto buvo jam įskiepijęs meilę lietuvių tautai ir jų lietuviškai giminei kilmei, atėjusiai iš senųjų kunigaikščių istorinių šaknų, ir... nepasitikėjimą saldžiais ir klastingais lenkais. Abu šie jausmai Oskarą Milašių lydėjo visą gyvenimą. Kur tik pasitaikydavo proga, O. Milašius kalbėdavo, kad nepaisant išdavikiško Lietuvos bajorų sulenkėjimo, lietuviai valstiečiai, nors jau ir praslinko daugiau negu dvidešimt tūkstančių metų, „dar tebekalba šventąja brahmanų kalba, lietuviškose dainose dar tebegyvena pirmųjų arijų pasaulio siela, rytmetinę žvaigždę lietuviai dar tebevadina Aušrine, kaip kitados asirai. Lietuvių kalba, tautosaka, mitologija — tai raktas į visos Europos praeitį.“ (Ten pat, p. 41).

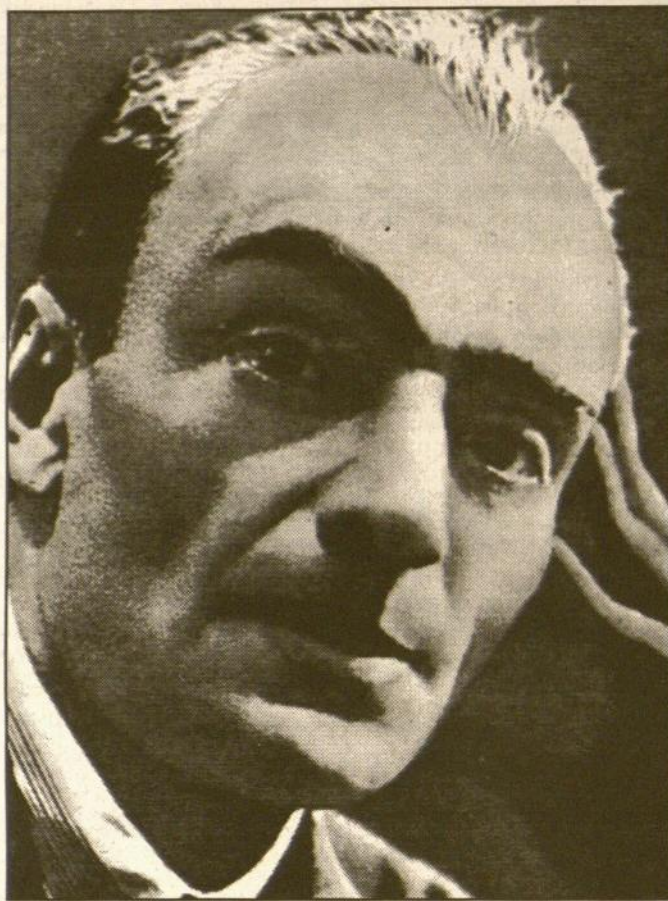
Kunigas Pijus Bielskus apie Oskaro Milašiaus tarnybą Lietuvos pasiuntinybėje rašė: „Milašius dirba išsijuosęs ir stengiasi sutrupinti ledus, kurie dengia Lietuvą, jos nepriklausomybę ir įgimtas tautos teises. Mano nuomone, geresnio pasiuntinio už Milašių sunku rasti ir nerasi. Tai žmogus, dvasia ir kūnu pamilęs tėvynę Lietuvą, jos laisvę, nepriklausomybę ir atgimimą.“ (Ten pat, p. 42).

Poeto gyvenimo credo ir tikslas buvo — dvasinis tobulėjimas. Jo mintį „Dvasinis tobulėjimas — vienintelis tikrosios Realybės pažinimo priemonė“ ir pasirinkome šio straipsnio pavadinimui. Nepažinus ir giliai neapmąščius religinės filosofijos klotų, jo nuomone, dvasinis tobulėjimas yra neįmanomas, vienpusiškas ir negilus. Juk kaip tik religinės filosofijos gilumose glūdi žmonijos tūkstantmečių išmintis. Todėl jis savo dvasios tobulinimui ir pasirinko du vienas kitą papildančius, persipi-

nančius, kartais ir visiškai susiliejančius, ir vėl po kurio laiko nutolstančius ir vėl artėjančius vienas prie kito kelius: „lietuviškąją mistiškąją dvasios žavingumą“, kurio jis visur ieškojo ir ilgėjosi, kaip „ištroškęs keleivis vandens“ ir ypatingą lietuvišką katalikybę, kai „tauta niekieno neraginama, dažniausiai svetimtaučių klaidinama, pati žvelgė į slapčiausias savo širdies gelmes, medžio šventumą jungė su Jėzaus Kristaus mirtimi, tikėjo šio mistinio junginio stebuklingumu, neabejojo pomirtiniu prisikėlimu. Kryžiumi tauta ženklino savo vaikų krikštynas, jungtves, mirtį, ligas... Nuo amžių lietuvis savo asmeninę kančią jungė su Viešpaties kryžiaus nešimu. Niekur pasaulyje nėra Maldavimų, Atodūsių, Pažadų kalvos. Ji sukurta žemaičių atkaklumo, dzūkų jautrumo, aukštaičių giedrumo, suvalkiečių praktiškumo pastangomis.“ (Ten pat, p. 43). Ir O. Milašius nusilenkė šiam stebuklui, iš jo sėmėsi krikščioniškosios šviesos.

Trokšdamas, kad ir jo tautiečiai dvasiškai tobulėtų ir tobulintų visą lietuvių tautą O. Milašius stengėsi įtakoti jo sutinkamus žmones, pasidalinti su jais, ką yra skaitęs, ką girdėjęs, deja, ne visada jis būdavo supastas. Atradęs Apokalipsės slaptaraštį, jis desperatiškai ieško jame pranašiško ženklo jo mylimai Lietuvai. 1933 metais Petras Klimas rašė: „Šį rytą Oskaras Milašius įpuolė į mano kabinetą visai uždusęs. Akyse ašaros, vos kvėpuoja. Maniau, kad čia pat mirs. O jis atnešė naują Apokalipsės aiškinimą. Dabar jau viską supranta: jis pirmas žmogus Žemėje, kurį išsirinko pats Šv. Jonas, nes lig šiol niekas kitas ir visa žmonija nieko nesuprato... Lietuva patirs baisų sukrėtimą“ (Ten pat). Visi skaitėme jo pranašystes Lietuvai ir pasauliui: ant Rusijos, Lenkijos ir Lietuvos užkris trečdalis Mėnulio ir jas sunaikins...

Mažu tiražu padaugintą Apokalipsės aiškinimą Jis pasiuntė Šventajam Tėvui, tuo išreikšdamas visišką nusižeminimą ir paklusnumą Katalikų Bažnyčiai. O pats, prieš skelbdamas savo tyrimo rezultatus žmonėms, nuėjo į mažą darbininkų ir amatininkų lankomą Paryžiaus priemiesčio bažnytelę ir čia jos viduryje atliko senutėlio kuni-

O. V. Milašius

go jam skirtą atgailą, gulėdamas bažnyčios viduryje kniūbščias, rankas ištiesęs kryžiumi, karštai meldėsi Viešpačiui Dievui, kad šis jo atradimą palaimintų. Atlikęs atgailą O. Milašius, drąsiai ir pasitikėdamas savimi ima aiškinti Apokalipsės slaptis... 1939 m. kovo 2 d. Fontainebleu prie Paryžiaus jis miršta.

Jo mokymas sklinda iš rankų į rankas, perrašinėjamas, pogrindyje dauginamas, pasiekia Lietuvą, visi kalba, ginčijasi, o jo pranašystės Lietuvai, dar tais pačiais metais pradeda pildytis. Rusų kariuomenės įvedimas 1939 metais į Lietuvą, faktiškai jau buvo baisiausios visoje Lietuvos istorijoje okupacijos pradžia, vėliau karas, karas po karo, masinis fizinis genocidas, jaunųjų kartų dvasinis genocidas, visiškas lietuvių tautos proto pavergimas, tremtys, Sibiras, badas, šimtai tūkstančių mirčių ir žudynių okupanto kalėjimuose be kaltės ir teismo. ▲

O. V. Milašiaus kapas Fontainebleu kapinėse.

ROMANO KONKURSAS

Draugo dienraštis skelbia romano konkursą.

Konkurso sąlygos:

konkursui siunčiami tik tie romano rankraščiai, kurie dar nebuvo skelbti, spausdinti.

Rankraščiai, ne ilgesni kaip 300 psl., turi būti parašyti mašinėle ar kompiuteriu lietuviškai.

Romaną pasirašyti slapyvardžiu.

Atskirame voke parašyti pavardę, vardą, telefoną.

Voką užklijuoti ir ant jo parašyti slapyvardį, kartu su rankraščiu atsiųsti šiuo adresu:

**Draugas (Romano konkursui),
4545 W. 63rd Street,
Chicago, IL 60629 USA.**

Rankraščiai nebus grąžinami. Todėl prašoma pasilaikyti kopiją.

Rankraščiai turi pasiekti *Draugą* iki 2008 m. balandžio 30 d.

Draugas pasilieka teisę atsiųstą romaną ar jo dalį spausdinti dienraštyje.

Romano tema: laisva, neapibrėžta.

Premijos dydis: 2,000 dolerių.

Mecenatai: Jim ir Gražina Liautaud.